

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 15 grudnia 2017 roku

ZSR.422.26.2017.MK

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697, z późn. zm.) wynika, że piecza zastępcza winna mieć charakter tymczasowy, z dążeniem do możliwie jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny biologicznej, a jeżeli jest to niemożliwe, dążenie do adopcji dziecka.

Zgodnie z art. 47 ust. 6 i 7 ww. ustawy, w przypadku stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, organizator rodzinnej pieczy zastępczej informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny, załączając opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku nieprzekazania do sądu w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej informacji, o której mowa wyżej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej. Do wniosku organizator rodzinnej pieczy zastępczej dołącza w szczególności opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Analogiczny przepis został dodany do art. 100 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej, który w ust. 4a stanowi, że dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Do wniosku dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej dołącza opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną.

28 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

Celem cytowanych przepisów jest przyspieszenie podejmowania rozstrzygnięć w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, które przebywa w pieczy zastępczej. Obecnie termin 18 miesięcy wyznacza okres, w którym powinno dojść do ostatecznego uregulowania sytuacji dziecka.

Z Informacji Najwyższej Izby Kontroli z dnia 23 lutego 2017 roku (znak: KPS.410.002.00.2016) dotyczącej wyników kontroli pn. *Działania powiatów w zakresie tworzenia i wsparcia rodzin zastępczych* wynika, że system pieczy zastępczej nie zapewnia dzieciom w zadowalającym stopniu zakładanego w ustawie stabilnego środowiska wychowawczego, a przyjęta w ustawie hierarchia celów: powrót do rodziny biologicznej – adopcja – opieka i wychowanie w środowisku zastępczym – nie jest osiągnięta. Wbrew założeniom ustawodawcy pobyt w pieczy w większości przypadków ma charakter stały. Niewielki odsetek dzieci, które trafiły do pieczy zastępczej ma możliwość trwałego wyjścia z systemu przed osiągnięciem pełnoletności (powrót do rodziny biologicznej albo adopcja) – w skali kraju rocznie jest to tylko ok. 6% w grupie dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej (4,4% dla całej pieczy zastępczej). W latach 2013-2015 w skontrolowanych powiatach rodziny zastępcze opuszczało rocznie tylko 14 % dzieci. Ponad 35% tej grupy stanowili pełnoletni usamodzielnieni wychowankowie, 25% dzieci, które wróciły do rodzin biologicznych, a 18% zostało adoptowanych. Aż 33% wychowanków opuszczających pieczę zastępczą to dzieci, które osiągnęły w pieczy zastępczej pełnoletność. W przypadku tych dzieci nie było możliwe doprowadzenie ani do powrotu do rodziny biologicznej, ani do adopcji. Podobne tendencje występowały w skali kraju.

W kontekście potrzeby zapewnienia dzieciom stabilnego środowiska wychowawczego, Najwyższa Izba Kontroli wskazała między innymi na celowość nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej poprzez skrócenie terminu 18 miesięcy, po którym organizator pieczy zastępczej, w przypadku, gdy nie ustały przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, występuje do sądu z wnioskiem o wszczęcie postępowania o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka. Na taką konieczność wskazywali organizatorzy pieczy zastępczej.

Rzecznik Praw Dziecka na tle prowadzonych przez siebie spraw również dostrzega potrzebę skrócenia terminu na uregulowanie sytuacji prawnej dziecka przebywającego w pieczy zastępczej.

Podkreślić należy, że podstawowym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju dziecka jest rodzina. Zgodnie z art. 112³ § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny

i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić jedynie wówczas, gdy uprzednio stosowane inne środki przewidziane w art. 109 § 2 pkt 1-4 oraz formy pomocy rodzicom dziecka, o których mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie doprowadziły do usunięcia stanu zagrożenia dobra dziecka, chyba że konieczność niezwłocznego zapewnienia dziecku pieczy zastępczej wynika z poważnego zagrożenia dobra dziecka, w szczególności zagrożenia jego życia lub zdrowia.

Z przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynika zobowiązanie wszystkich uczestników systemu pieczy zastępczej do podejmowania wszelkich możliwych działań na rzecz szybkiego powrotu dziecka do rodziny naturalnej. Jeżeli prowadzona praca z rodziną nie daje dziecku szansy na powrót do domu, należy dać dziecku szansę na adopcję.

Przedłużający się pobyt dziecka w pieczy zastępczej często utrudnia powrót dziecka do rodziny biologicznej albo zmniejsza jego szanse na adopcję. Zauważyć również należy, że rodzice zastępczy nie są opiekunami prawnymi i nie mogą reprezentować dziecka przed różnymi instytucjami. Prawnymi opiekunami nadal pozostają rodzice biologiczni. Utrudnia to sprawne działanie w istotnych sprawach dziecka, np. w sytuacji, gdy dziecko umieszczone w pieczy wymaga na przykład diagnozy medycznej lub specjalistycznego leczenia.

W ocenie Rzecznika, z uwagi na prawo dziecka do wychowania w rodzinie oraz stabilnego środowiska wychowawczego, sytuacja prawna dziecka powinna być uregulowana w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Termin ten jest wystarczający do oceny możliwości powrotu dziecka do jego rodziny.

W związku z dokonywanym w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeglądem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na podstawie art. 10a i 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się do Pani Minister z prośbą o rozważenie zasadności nowelizacji art. 47 i 100 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, poprzez skrócenie terminu, w którym powinno dojść do ostatecznego uregulowania sytuacji dziecka, tj. do 6 miesięcy.

Uprzejmie proszę o poinformowanie Rzecznika Praw Dziecka o zajęтым stanowisku.

Z wyrazami szacunku
Marek Piński